

Sint Olavspad

Laatste etappe

^ Het fjord

Het Olavspad is de beroemdste pelgrimsroute van Scandinavië en gaat van Oslo naar Trondheim. Velen lopen hem om spirituele redenen, maar ook als je met beide voeten op de grond blijft is de tocht een boeiende belevenis. Gerrit Jan Zwier belicht zijn ervaringen tijdens de laatste etappeday.

In het Nidaros Pelgrimscentrum voelen wij ons niet helemaal op onze plaats. Weliswaar hadden we de vorige dag het laatste deel van het pelgrimspad naar Trondheim gelopen, maar wij waren niet weken onderweg geweest door de dalen en bergpassen van het Noorse land. We deden evenmin – zoals andere gasten – boete, zaten niet in een rouwproces, namen het woord midlife crisis nooit in de mond en probeerden niet onszelf opnieuw uit te vinden. Bij ons stond de wandeling zelf

centraal, in een deel van Noorwegen dat we niet kenden. Dat we op weg waren naar een bedevaartsoord maakte op onze geest, die zich nooit bezighield met heiligen en wonderen, en zelden met het hiernamaals, weinig indruk.

Het Centrum ligt op een steenworp afstand van de imposante kathedraal, aan de Nidelva en grenst aan de oude koopmanswijk van kleurige, opgeknapte pakhuizen. De kamers zijn keurig en kloosterlijk ingericht, zonder wandplaten of televisie, maar wel voorzien van een eigen badkamer.

Na het ontbijt wonen we een voordracht bij van Berit, die het Centrum heeft opgericht. Ze straalt een rust uit die weldadig aandoet en naadloos aansluit bij de milde wijsheid van haar woorden. Eveneens aanwezig zijn de directrice, een jonge Deense, die de functie van 'dominee van de pelgrimsroute' blijkt te bekleden, en de goedlachse Lisbeth die als manager verbonden is aan het plaatselijke bureau voor toerisme. Andere toehoorders zijn twee broodmagere Noorse en twee bebaarde Duitse pelgrims, die misschien wel honderden kilometers hebben afgelegd voordat ze in dit zaaltje de benen konden strekken.

Drakenboot en strijdnets

Aan de hand van enkele houten en stenen beelden van Koning Olaf Haraldsson vertelt Berit iets over deze Viking en krijgshaftige heerser die in 1030 op 35-jarige leeftijd op het slagveld stierf. Hij was de man die het christendom te vuur en te zwaard in Noorwegen verbreidde en het

land onder zijn kroon wilde verenigen. Al een jaar na zijn dood werd hij heilig verklaard. Hij was geen Franciscus van Assisi, zegt Berit, geen man van 'Broer konijn' en 'Zuster duif', maar een krijger, een man van de drakenboot en de strijdnots. Maar na zijn aardse bestaan werd hij al snel verzeerd als wonderdoener, die de zon kon verduisteren en zieken weer gezond kon maken. De verering van Sint-Olaf breidde zich over vele (noordelijke) landen uit, tot aan IJsland en de Faerøer aan toe, en bereikte ook Nederland. Na de Reformatie lieten de pelgrims Olaf met rust. Berit laat een kaartje zien waarop de oude pelgrimsroutes staan aangegeven. Er is zelfs een kustroute, waarbij de voeten van de pelgrim slechts het scheepsdek beroeren. Naast de hoofdroute uit Oslo, die via het Gudbrandsdal en Dovrefjell op Nidaros (= Trondheim) afkoerst, zijn er de paden

'Olav was geen Franciscus van Assisi, maar een krijger, een man van de drakenboot en de strijdnots.'

die uit Zweden vertrekken; er is zelfs eentje uit het noorden, dat over Stiklestad loopt, waar Olaf door zijn tegenstanders werd gedood. Al deze varianten van dit moderne protestantse pelgrimspad zijn sinds 1997 gemarkeerd met een opvallend logo: een 'versierd' rood kruis, dat herinnert aan het 'kruis met bloed' dat Olaf op zijn koninkrijk drukte – dit zinnetje is afkomstig uit het Noorse volkslied. In vergelijking met dit pad is de Camino, de weg naar Santiago de Compostela, een makkie, stelt Berit. In het noorden heeft men met slecht weer en kou te kampen. Hier wordt men niet vertroeteld door gastenpaters van kloosters. En er zitten knelpunten in de route, bijvoorbeeld moerassen en plaatsen waar het oppervlaktewater bedorven is door dode lemmingen. "Het gaat er echt niet om dat we zo veel mogelijk pelgrims naar Trondheim krijgen." De mevrouw van het toerisme verstart. Al eerder had zij mij toevertrouwd dat ze voor Trondheim betere mogelijkheden zag in de

▲ Onderweg naar Trondheim

promotie van 'lokaal voedsel' – zeebanket, streekbiertjes, lamsvlees 'uit de bergen' – dan in de pelgrimsbusiness. 'Veel pelgrims slapen onderweg in hun tentje,' klonk het zuinigjes uit haar mond.

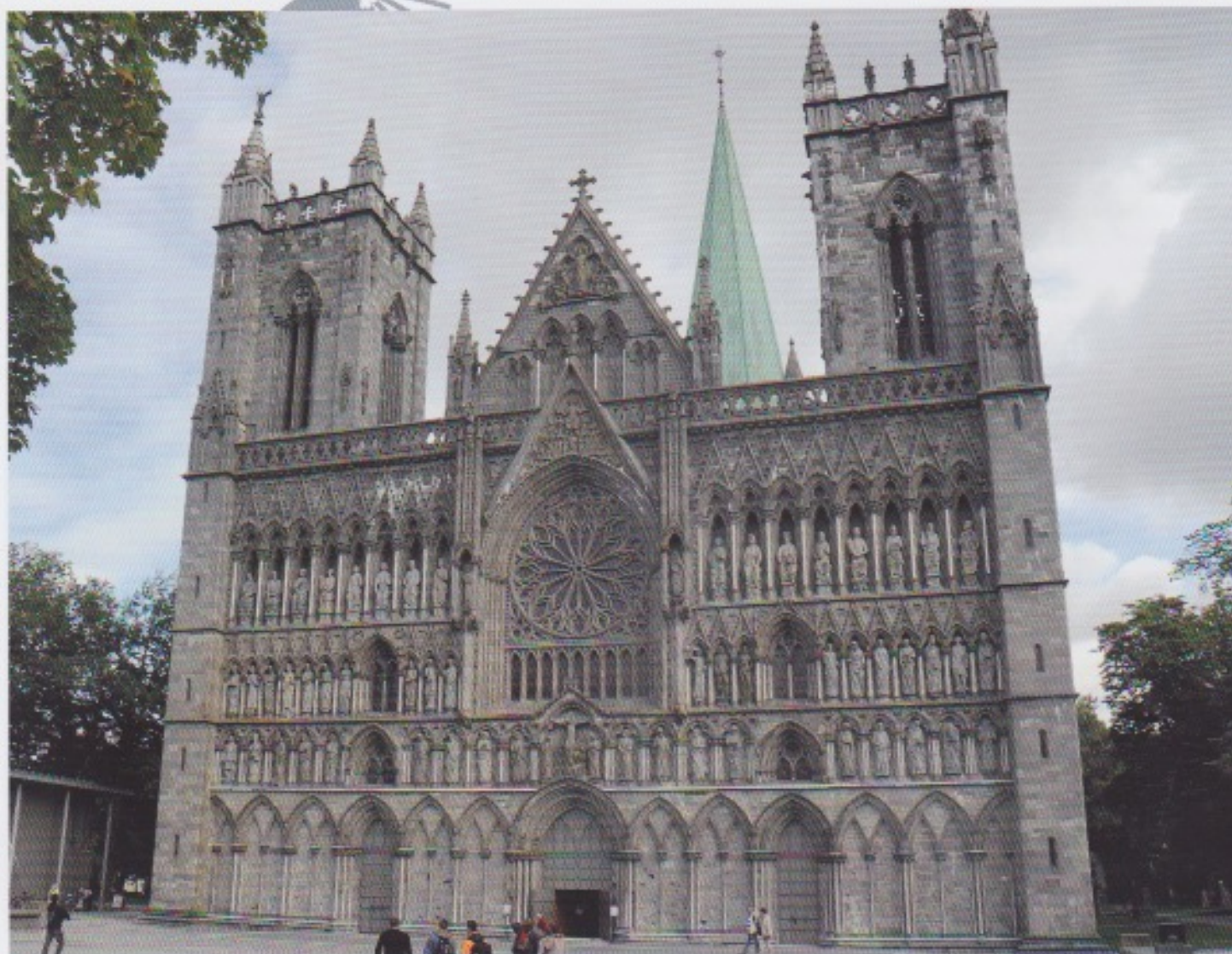
Pelgrimsleden

Een dag eerder hadden we de slotetappe van het pelgrimspad afgelegd, normaal gesproken de triomfantelijke finale van een uitputtende voettocht. Kleivan lag ongeveer 25 kilometer van de domkerk verwijderd.

We hadden een boekje bij ons met kaartjes en beschrijvingen van de *pelgrimsleden*, dat uitgevoerd was met een aanlokkelijk omslag: vanaf een stenig bergplateau staart een jonge wandelaar, voorzien van een (ouderwetse) rugzak en een stok, naar een grillige gouden rund die in de verte boven de grijze bergen uitsteekt. Het schilderij was van de hand van trollenteenaar Theodor Kittelsen, getiteld *Langt langt borte saa han noget lyse og glitre* ('In de verte zag hij iets schijnen en glinsteren'). »

▲ John Warvik, de veerman uit Sundet

▲ Nidarosdom in Trondheim, eindpunt van de route

Kleivan was een opgelapte keuterboerderij die nu vooral onderdak bood aan pelgrims. Een eenvoudig gasthuis weerspiegelt de geest van een pelgrimage, legde de gastvrouw ons uit. De afgelopen nacht had ze drie gasten ontvangen, of eigenlijk vijf, als je hun twee honden, die ook van een rugzakjes waren voorzien, mee telde. Ze hadden er een maand over gedaan om vanuit Oslo hier te komen.

Omgekeerde richting

Zonder pelgrimsstaf daalden we van Kleivan langs beboste berghellingen met bungalows af naar een geelgesausde meelfabriek bij een fjordarm. Boven het water zagen we achter optrekkende mistflarden een perspectief van groene bossen en gele akkers. Fotograaf Dolph Kessler bleef even staan en nam een foto van de mistdampen boven de fjord. "Toch mooi dat wij het spoor volgen van al die middeleeuwse mensen die in wonderen geloofden."

"Maar we hebben niets met ze gemeen," wierp ik tegen. "Wij geloven niet in God, niet in Olaf de Heilige, niet in het evangelie, niet in mirakels en zelfs niet in de duivel en de hel. Wij geloven hoogstens in onszelf, in goed onderwijs, een mooie loopbaan, spannende relaties, afwisseling, wellness, amusement... we zouden deze tocht eigenlijk in omgekeerde richting moeten lopen, niet naar Trondheim, naar het graf van een oude uitgerangeerde heilige, maar naar het swingende Oslo, de moderne wereldstad, brandpunt van globalisering..."

"En waar een ontspoorde gek de parlementsgebouwen heeft verwoest," vulde Dolph aan. Die Breiflabb." "Breivik," verbeterde ik. "Breiflabb, zeeduivel, is een woord dat je hier alleen op de menukaart aantreft." "Volgens mij kun je beter van het heden naar het verleden lopen," vervolgde Dolph, zonder aandacht aan mijn opmerking te besteden.

Kemphanen en zwarte ruiters

Bij de fjord liepen wij om luidruchtig gakkende groepen grauwe ganzen heen, die misschien aanvoelden dat het jachtseizoen er weer aan kwam, en drongen het natuurreservaat Gaulosen binnen. Kemphanen en zwarte ruiters, die op een bord als bewoners vermeld stonden, hielden zich schuil, maar dat gold niet voor de koekoek die op een hek een grote rups klein probeerde te krijgen. Toen ik door de kijker zag hoe hij in glijvlucht naar een boom opsteeg, klonken weer de woorden in mijn hoofd die ik lang geleden had gelezen in een verhaal van de schrijver Nescio: "Plotseling hoor ik een koekoek. Een rondom, voor en achter me en opzij, hoor ik de onbegrijpelijke roep. Van waar? Dertien maal roept deze stem Gods van voorbij de grenzen van het begrip." In Gaulosen vond er zomaar een oversprong plaats van natuur naar geloof. Niet lang daarna gebeurde dat nog een keer. Bij Sundet werden we de rivier

overgezet door een boer annex herbergier. Dat John Wanvik roide en gekleed was in de traditionele, zwart-witte kledij van de streek had, zo vertelde hij ons, alles te maken met de sobere geest van de pelgrimsreis. Overigens vervulde zijn familie al eeuwenlang de taak, haar door koninklijke wetten opgelegd, om reizigers naar de overkant van het water te brengen. Aangezien zijn boerderij zich op de laatste etappe naar de kathedraal bevond, was Sundetgård de plek met het grootste aantal overnachtende pelgrims per jaar. Halverwege de overtocht merkte ik op dat het woord 'boer' mij betrouwbaar in de oren klonk, maar het woord 'veerman' allerminst. Door zijn dubbelfunctie van boer en veerman had Wanvik zich naar mijn gevoel een januskop aangemeten. "Het is nog erger dan u denkt," grijnsde hij, terwijl hij tegen de stroom optorde. "Mijn vrouw heet namelijk Charon, toch een bekende naam uit de Griekse mythologie. En dan te bedenken dat haar ouders er geen idee van hadden dat ze hun dochter de naam hadden gegeven van de veerman die de doden naar de onderwereld bracht." "Zet zij ook wel eens mensen over?" informeerde Dolph gretig. Wanvik keek hem met stralend blauwe ogen aan. "Dat kan ik de mensen niet aandoen." Wij vervolgden onze voettocht door velden met gerst en bossen met drassige paden. Op de koude winter was er een kletsnatte

zomer gevolgd, hadden wij op Sundetgård gehoord. Plankieren boden de voet geregeld een helpende hand. En opeens, na het beklimmen van de zoveelste heuvel, lag de stad aan onze voeten, een langgerekte vesting van steen. De kopergroene toren van Nidarosdomen stak in het centrum boven alles uit.

Gothic stories

Aangezien wij geen echte pelgrims zijn, nemen we aan de rand van Trondheim gewoon de tram naar het stadshart. Op het plein voor de kathedraal, die de passant of pelgrim met haar spitsbogen, roosvenster en vele tientallen beelden probeert te overweldigen, worden wij welkom geheten door een magere vrouw met futloos blond haar die, net als al haar collega-gidsen in de kerk, gehuld is in een rood gewaad dat tot aan haar leren sandalen reikt. Ze neemt ons zonder nieuwsgierigheid met fletse ogen in een lijkleek gezicht op. Haar voortreffelijke Engels neigt naar Oxbridge. Eenmaal binnen de koele omarming van de domkerk, besteedt ze nauwelijks aandacht aan de hoog oprijzende, grijze gewelven in het gebouw. Terwijl we een stikdonker gangetje betreden, waar de gezette Dolph bijna klem komt te zitten, hoor ik haar mompelen dat ze beter een zaklantaarn had kunnen meenemen, of een kaars. Vallend en struikelend bereiken we een halfverborgen Mariakapel, waar de lage zon met felle rode

en blauwe kleuren door de gebrandschilderde ramen heen schijnt. De gids verklapt dat ze dol is op enge geschiedenissen over martelaars. Eens zag ze in een kerk in Barcelona een vroom kijkende heiligman wiens hoofd door een trekzaag doormidden werd gespleten. Haar favoriete beeld is dat van een sint die zijn afgehakte hoofd in de handen houdt en gewoon blijft doorbidden. Haar hart gaat meer uit naar *gothic stories*, griezelverhalen, dan naar de gotiek van het kerkgebouw.

Als we met knipperende ogen weer buiten zijn, zien we een opvallend groepje op het kerkplein staan. Drie mensen, twee vrouwen en een man, voorzien van rugzakken en wandelstokken, begeleid door twee honden met draagtassen over de rug, staren zwijgend naar het indrukwekkende front van de kathedraal. We weten meteen wie we voor ons hebben: de pelgrims uit Oslo. Na een maand ploeteren hebben ze hun doel bereikt.

Wanneer het drietal vermoeid en bemodderd wegsjokt om hun pelgrimage met drie rondjes om de kerk af te sluiten, zie ik weer het bedenkelijke gezicht voor me van Lisbeth, de vrouw die Trondheim toeristisch in de markt moet zetten. ■

Dit verhaal is een ingekorte versie van het gelijknamige verhaal in Gerrit Jan Zwiers reisboek Altijd Noorwegen.

▲ Aan het karakteristieke logo herken je het Olavspad en de herbergen.